

Izhaja 1. in 16. vsacega meseca, in velja letos do konca decembra 2 gold., za 4 mesce 1 gold.
Vredništvo je v Florijanskih ulicah št. 44.
Opravništvo je na Krakovskem nasipu št. 10.

Ljudski Glas.

Inserati se po ceni sprejemajo.

Rokopisi se ne vračajo.

Nefrankirane pisma se ne sprejemajo.

Domače zadeve.

Kranjski deželni zbor

je sklican s cesarskim patentom od 8. t. m. na 4. dan mesca septembra.

Ljudska banka na Dunaji in kreditne razmere v Ljubljani.

Že večkrat smo v našem listu povdarjali, da je največja nesreča naših dni vsemogočnost kapitala. Kakor je v srednjem veku svet zdihoval pod železnim jarmom roparskih vitezov, ki so v trdnih gradovih nedotakljivi s telesno močjo in orožjem mirnega poljedelca in rokodelca v sužnjost uklenili, tako danes vse zdihuje pod težo in pritiskom denarnih moči. To zlo bi se dalo korenito le s tem odpraviti, ako bi se vsak človek s potrebnimi pravicami obdal, katerih bi se kapital dotakniti ne smel; nasprotno pa bi te pravice ne smele biti na prodaj.

Vsemogočnost kapitala je že znamenje popačenja in propada. V časih rimskega dviganja bilo je ljudstvo tako pošteno, da je kralj Pir, ki je Fabricija podkupiti hotel, uskliknil: „Prej bi se solnce premaknilo iz svojega tira, nego Fabricij od poti poštenosti“. Rimci pa niso tako pošteni ostali, prišel je čas, ko je Jugurta usklikniti zamogel: „Ves Rim je na prodaj, če ga kdo kupiti hoče!“ To je bil čas, ko je bilo vse podkupljivo, ko je denar vse premagal, ko so se le njemu uklanjali. Ali nemamo mar uzroka žalovati in reči: „Če je to znamenje popačenja in propada, potem moramo priznati, da smo mi že v to dobo stopili, kajti tudi mi smo doživeli čase, ko denar vse premore“.

Popačeni rimski svet se je prenovil po čistem krščanskem nauku. Namesto reveže v sužnjost uklepati, je krščanstvo učilo, da so svobodni ljudje in da so Bogu še bolj dragi, ko bogatini. Nauk, da smo vsi bratje, da se moramo vsi med seboj ljubiti, da ima vsak človek enako vredno, nevmrjočo dušo, ta nauk je osvobodil 60 milijonov rimskih sužnjev. Krščansko delo, zatajevanje, ljubezen, to je izgojilo ves drug zarod, ki je posvetno blago zaničeval in hrepel bolj po dušnih lepotah in čednostih. Vsemogočnost kapitala je bila s tem zdobljena.

Srednji vek, akoravno surov, bil je vendar v svojem jedru krščansk, in socialne razmere so se uredile v krščanskem smislu. Vera v pravičnega Boga storila je tudi ljudi pravične, po nedolžnem ali za kratek čas ni smel nihče kaznovan ali umorjen biti; to, kar so rimski mogočniki delali, ko so pustili kristjane ali jetnike za kratek čas od divjih zverin trgati, ali ko so gledali, gladiatorske boje, kjer so se za to odbrani ljudje morali drugim za kratek čas med seboj mesariti, — to vse v dobi krščanstva ni bilo več mogoče. Krščanska ljubezen je pa rodila nazor, da je dobro in lepo, reveže, sirote, obnemogle podpirati, po nedolžnem zatirane braniti i. t. d. Pod temi nazori so se razvili najplemenitejši viteški značaji, pod uplivom teh nauk so se ustanovile bolnišnice, sirotišnice, zavetja za slepe, hrome i. t. d., sploh mnogotere človekoljubne naprave.

Vera v večno življenje storila je ljudi bolj resne, uzvišene, plemenite, pravične, pokorne, potrpežljive, usmiljene. Nauk, da smo pred Bogom vsi enaki, storil je vsako sužnjost nemogočo, človeške pravice se niso smele nikomur kratiti.

Prišli pa smo v dobo propada in popačenosti. Od pradedov podedovana krščanska vera, tolažba revežev in bramba proti sužnjosti, se zdaj že javno zasmehuje. Takozvana inteligenca cele Evrope nema skor nobene vere več, in ker ta inteligenca odločuje osodo držav, zato tudi postavodajstvo popušča krščanske tla, ter se pogrezuje v nazore materijalistov, ki vsemogočnost kapitala in boj vseh zoper vse odobrujejo kot nekaj živinsko naravnega, neizogibnega. Ti ljudje, ki v srcu že davno niso več kristjani, pravijo: „Človek je roparska žival. Kakor lev medveda zadavi, medved pa lesico, tako tudi močnejši in prebrisanejši človek premaga slabjšega in menj umnega. In če to stori, nema nič greha, saj tudi volk nema greha, če ovco pojé, on dela le po svoji naravi. To se imenuje boj za življenje, in ta boj moramo vsi bojevati.“

Po nazorih teh ljudi je cestni razbojnik pošten človek, kajti on bije ravno tako svoj boj za življenje, kakor borzijanec ali špekulant, ki mora tudi gledati, da on druge opehari, ne pa da bi drugi njega.

Po teh naukah je prišlo toliko nepoštenosti in sleparije med svet; po teh naukah je tudi kapital vsemogočen postal. Odkar kerščanski nauki nič več ne veljajo, odkar je obveljalo za načelo, da kakor volk sme jagnje strgati „v boju za življenje“, tako sme v tem „boju“ tudi človek človeka, če ne telesno strgati, pa vsaj materialno uničiti in v sužnjost potlačiti, od tega časa revežu ni več za živeti na svetu; kajti ne sicer z mečem, kakor stari vitezi, ampak z denarjem nas vse tlačijo.

Ker se za denar in le za denar vsaka reč dobi, zato je tudi denar vsakemu človeku potreben. Ta potreba žene vse ljudi v sužnjost denarnih kraljev, ki so vse drugačni od pravih, vladajočih kraljev. Kajti pravi kralji le pravico sodijo in vojske vodijo, denarni kralji imajo pa naše želodce v strahu, in ker brez jesti in toraj tudi brez denarja nihče živeti ne more, zato mora tudi vsak tem denarnim kraljem podložen biti. Včasih so kmetje svoje davke plačevali s svojimi pridelki; grajščaki, uradniki, duhovniki, cerkovniki, učitelji, vsi ti so dobivali ali desetino ali pa biro. Reklo se je, da so bili to slabi časi, toda slabi niso bili zavolj tega, kar je kmet dati moral, ampak zavolj tega, ker je bil kmet tlačan in rob grajščaka, zastran davkov pa so bili tačas kmetje na boljsem, kajti ložej je dal nekaj od svojega pridelka, kakor pa denar.

Toda liberalci so vedeli vse to odpraviti, ter so ljudstvu lagali, kako mu bo potem dobro, ko se bo vse v denarjih izplačevalo. S tem pa so le vse stanove pod svojo denarno kraljestvo zvalili. Kajti dokler sta se kmet in gospod z žitom in sadom pobotala, nista potrebovala posredovanja denarnih moči, njih sreča bila je odvisna le od dobre letine, toraj od Boga. Zdaj pa najboljša letina kmetu nič ne pomaga, ker mora vse le z denarjem plačati, denar mu pa na polji ne zraste. Če je prej pridelal slabo pšenico, odrajtal je grajščaku tudi slabo, zdaj pa mora davke z dobrim denarjem plačati, če je prav pšenica slaba in le malo zanjo dobi. In če bi bili njegovi pridelki še tako izvrstni, on vendar shajati ne more, ker so davki še večji in še leto za leto naraščajo.

Denarni kralji imajo naše želodce v strahu, in s tem tudi naše roke, ker roke le za želodec delajo. Koliko pa naše roke zaslužijo, tega ne določujemo mi, ampak denarni možje, ker oni imajo blagajnico v rokah in določujejo naše plače. Če kmet lepo žito pridelal in debele prešiče izredi, kaj mu to koristi, saj jih on ne bo jedel, on jih mora na semenj gnati, da dobi — denarja; in če mi v mestu svoje rokodelstvo ali svojo umetnost še tako dobro zastopimo, kaj nam to koristi, saj za

našo umetnost nam nihče ne dá moke in mesa, ampak le za — denar. Tako sta tedaj kmet in obrtnik v rokah kapitala, v sužnjosti denarnih kraljev. Ako bi denarja ne bilo, rekel bi kmet slikarju: „Naslikaj mi eno Mater Božjo in jaz ti bom dal en mernik pšenice.“ Ker pa kmet denarja za davke potrebuje, ne more pšenice brez denarja dati; on je primoran, pšenico pripeljati denarnemu možu, in ta mu nekaj menj da, kakor je pšenica uredna. Slikar pa je tudi primoran, svojo sliko nosti denarnemu možu, in ta mu zanjo dá, kakor mu ravno najbolje kaže; tudi pri sliki si denarni mož svoj dobiček vzame; in če pride potem slikar k denarnemu možu po pšenice, moral mu bo zopet dober dobiček pustiti. Tako bo za svojo sliko namesto celega mernika komaj pol mernika pšenice dobil, vse drugo je brez dela v žep staknil denarni mož, agent ali služabnik denarnega kralja.

Če bi ne bilo denarja, rekel bi kmet delavcem in rokodelcem: „Dajte za mene delati na polji ali izdelujte mi potrebno orodje, jaz vam bom pa dajal dobro hrano.“ Ako bi kmet ne dajal dobre hrane, šli bi delavci k drugemu kmetu, prvi kmet pa bi ne mogel polja neobdelanega pustiti, moral bi se ravnati po želji delavcev. Ker mora pa kmet svoje boljše pridelke za denar prodati, zato tujim še slabe hrane dajati ne more in ne dobi delavcev. Nasprotno so pa zopet delavci lačni in nemajo živeža; ker se pa živež le za denar dobi, zato grejo k denarnemu možu in ga prosijo, naj jih za vsako plačo v službo vzame. Če jim denarni mož ne obljubi več, ko 20 kr. na dan, oni morajo ali od glada poginiti, ali pa to službo prevzeti in ob krompirji živeti. Tako pridejo v sužnjost kapitala.

Pa ne samo delavci, tudi samostojni obrtniki lezejo počasi v to sužnjost. Ker jih nobena postava ne varuje, ampak velja le „obratna svoboda“, to je: sila močnejšega, ali tučaj: bogatejšega, in se imenuje „svobodna konkurenca“, ali pa bolje „volčja pravica“, zato zamore bogati špekulant in fabrikant, to je denarni mož, svobodno uničiti revnega obrtnika, naj bo že s poštenimi ali nepoštenimi sredstvi. Tako mali obrtniki drug za drugim propadajo, in potreba vsakdanjega kruha jih žene v sužnjost kapitala, iz gospodarjev postanejo hlapci in morajo delati za tisto plačo, kolikor jim je denarni mož dati hoče.

„Najbolj iz korenine bi se celemu ljudstvu in trpečemu človeštvu pomagalo, ako bi se omejila in zabranila vsemogočnost denarja, da bi bil kapital le pripomoček, to je služabnik in posredovalec javnega prometa, ne pa njegov gospodar. Ker se pa tak državnik še ni rodil, da bi pomogel ali si upal,

iz prestola vreči denarnega kralja, zato si skušajo ljudje z manjšimi pripomočki vsaj za silo in za en čas naprej pomagati. Ker denarnega kralja odstaviti ne morejo, hočejo si vsaj pod njegovim kraljestvom nekaj samostojnosti ohraniti.

Ker si pod kraljestvom tega načela ali te gospodarske sisteme nihče brez denarja ali kapitala pomagati ne more, zato so začeli mali obrtniki misliti na to, kako bi si tudi oni priskrbeli eno denarno moč, ki bi jim v tem vsiljenem „boju za življenje“ ali v tej divji konkurenci na strani stala. Na Dunaji se je sprožila misel, da bi se osnovala ena velika „Ljudska in obrtniška banka“, katera bi malim obrtnikom in kmetom za majhne interese denar posojevala in jim v sili na pomoč priskočila.

Imamo sicer po vseh deželah Avstrije raznovrstne „hranilnice“ in „posojilnice“, toda vsi ti zavodi so ustanovljeni le za bogate in premožne ljudi, revnemu ljudstvu pa nič ne koristijo. Revez bo pri njih zastoj denarja iskal, ker nema hiše ali polja, da bi to v zastavo dal, brez trdne hipoteke pa ti v korist ljudstva (?) vstanovljeni zavodi nič ne dajo. Kaj hoče reven čevljar družega v zastavo dati, ko svoje blago in svoje terjatve pri ljudeh. Tak čevljar zna imeti 200 gld. v blagu in drugih 200 gld. pri ljudeh, ki jim je na upanje delal; na te terjatve bi mu taka posojilnica lahko posodila 50 gld., in s temi mu je v zadregi morda pomagano, toda, kakor mi take posojilnice poznamo, ne bo dobil pri njih na to svoje imetje niti 10 gld. Dobrota takih posojilnic toraj tako visoko po zraku plava, da je reven obrtnik doseči ne more; pristopna je le bogatinom, ki pa te dobrote potrebni niso. Če si bogatini napravijo en zavod, v katerem si med sabo denar posojujejo, tega jim nihče ne more braniti, pa s tem naj se nikar ne bahajo, da so s tako posojilnico ustvarili kaj koristnega za ljudstvo, ker velika masa ljudstva je pri teh zavodih tako izključena in ne najde pomoči. Ravno tisti, ki so pomoči od takih „pomožnih“ hranilnic najbolj potrebni, morajo pri denarnih kupčevalcih usmiljenja iskati, ki ga pri svojih bogatih tovarših našli niso, ter so še veseli, če zamorejo proti 60% ali 100% kako malo svoto na posodo dobiti, ki bi jo bila taka „pomožna“ posojilnica lahko za 10% in brez zgube dala. Kakor mora revež vsako reč dražej plačati, tako tudi denar.

O deželnih hranilnicah je znano, kako ravnaajo. Čeravno so jim večidel revni posli denar vkup nanosili, vendar bo revež zastoj iskal pomoči od tega denarja, ker se posojuje le na dobre in na prve hipoteke. Iz dobička pa zidajo palače,

namesto da bi lačnemu ljudstvu vrgli en kos kruha. Za tiste, ki denar not nosijo, je že dobro, da je denar naložen; pravično pa ni, da si posli denar v hranilnicah nabirajo, med tem ko včasih njih gospodarji, ki so jim ta denar izplačali, vsi zbegani letajo od Poncija do Pilata kakega posojila iskat, pa ga nikjer ne morejo dobiti, če so revni, kajti za revnega poštenjaka svet nema denarja. Res je sicer, da je marsiktera dekla svoj denar zgubila, če ga je svojemu gospodarju posodila; zavoljo enega ali dveh pa ni treba, da bi vsi trpeli in nikjer kredita ne našli. Pošten posel, če je s svojim gospodarjem lepe ure delil, in si pri njem svoj denar zaslužil, naj bi gospodarja tudi potem poznal, kadar ga nesreča zadene.

Imamo zopet druge posojilnice, pri katerih je sicer vsakemu dovoljeno, denar uplačevati, na posodo pa ga ne dobi vsak, ampak le nekteri izvoljeni, ki so odboru društva posebno na srce pri-raščeni. Načelnik takega društva bi moral na tablo zapisati: „Posojilnica za mene in moje prijatelje.“

Te žalostne kreditne razmere po celi Avstriji so rodile misel, da bi se osnovala na Dunaji ena velika „ljudska in obrtniška banka“, katera bi tudi revnim, ne samo bogatim obrtnikom in kmetom, posojevala v sili. En obrtnik predlaga v časniku „Morgenpost“, naj bi pri obrtnikih veljalo za hipoteke tudi njegovo blago in njegove terjatve, ne samo hiša ali kmetija. Na primer krojači imajo včasih dosti blaga v štacuni, razun tega pa še na stotine goldinarjev terjatev pri ljudeh, ki obleko na upanje jemljejo in še le ob novem letu plačajo. Če bi tak krojač prinesel k posojilnici izkaz svojih dolžnikov in rekel: „Posodite mi toliko in toliko, v zastavo vam dam te dolžnike, dajte jih ob svojem času vi izterjat“, potem gre uradnik od posojilnice k tem ljudem in jih praša, če so temu krojaču res toliko dolžni? Ako mu to potrdijo in ako se posojilnici zdi, da se bo od teh ljudi denar lahko izterjati dal, potem mu ona lahko z mirno vestjo nekaj posodi na ta dolg. Še lažje mu posodi na blago, ki ga ima v prodajalnici. Ta osnova bi imela tudi to dobroto za obrtnike, da bodo ljudje rajši svojo obleko precej plačali, ker ne bodo marali, da bi jih posojilnica izterjevala.

Ko bi se ta potrebna ljudska banka na Dunaji res ustanovila, potem je le želeti, da bi tudi v Ljubljani eno podružnico naredila, kajti, če so že drugod kreditne razmere žalostne, v Ljubljani so pa že take, da je sramota za glavno mesto. Najbolj pošten človek lahko celo mesto obleti, pa ne bo dobil pet goldinarjev na posodo. Posojilnic imamo sicer dosti, pa denarja nobena nič ne dà. Kdor ima

hišo, in če Dreo pa Sovan za njega dobro stojita, potem mu znajo še dati kakih 10 gold., pa se mora načelniku posojilnice že 14 dni naprej odkrivati.

Kdor pa nema posebnega premoženja, on bo tudi težko kakega našel, da bi za njega dober stal. Na premakljivo blago se nikjer nič ne dobi, ravno tako malo na gotovo mesečno plačo. Pa še tak, ki lahko zastavi eno ali dve hipoteki, ne more z lepo denarja dobiti. Takih ljudi se ne manjka, da imajo denar, pa ti večinoma na njemu sedé, in to je velika škoda za javni promet, kajti, le tam, kjer se denar vedno med ljudmi vrti, tam je življenje in kupčija, tam se dá kaj zaslužiti. Vidi se, da mi Slovenci še ne vemo, kaj je kupčija, kajti kupčija ni mogoča brez kredita in kjer drug drugemu tako malo zaupa, kakor pri nas, tam kupčija ni mogoča, in tudi obrtnija ne more cveteti, zakaj obrtnik ne more delati, če nema blaga, in blago se mu mora kreditirati ali pa se mu mora denar posoditi, da blago kupi. Če ima blago, bo naredil svoj izdelek iz njega, ga prodal, svoj dolg plačal in novega blaga nakupil, in tako se vrti ta reč naprej.

Če mu pa nobeden nič ne posodi, mora roke križem držati in gledati, kako tuji agenti prodajajo tuje blago po mestu, ki bi ga on morda bolje naredil, ko bi mu denarni mož le količjak pod pazduho segel!

Kakor se čez jude zabavlja, in so v mnogih rečeh tudi krivi, vendar imajo tudi svoje dobre strani. Jud je kupčevalec, on ne more gledati, da bi mu denar mrtev ležal. Brez obresti denarja ne bo dal, za dobre obresti pa se denar pri judu veliko lažje dobi, ko pri kristjanu. Za to je pa tudi marsikdo že uskliknil: „Bog daj en par judov v Ljubljano, da bo tudi revež kak denar na posodo dobil!“

Zdaj pravijo, da bodo napravili v Ljubljani mestno hranilnico. Če bo taka, kakor so vse druge, potem je za reveže majhna tolažba, saj vemo, da za nas ne bo narejena, dokler nemamo hiš in grajščin; ko bomo pa tiste imeli, potem tudi hranilnice ne bomo potrebovali.

Naj bi rajše naredili eno ljudsko banko, ktera naj bi se tako osnovala, da bi vsak pisal, vsak posel, vsak obrtnik, mojster ali pomočnik lahko pristopil. Plačal bi en goldinar na mesec in tako nabrali denar naj bi se za nizke obresti zopet udom posojeval, tako da bi vsak, še tako reven ud lahko imel od 10 do 100 gold. kredita. Če bi se prav sem ter tje kak goldinar zgubil, pa urediti bi se moralo že tako, da bi društvo v obče ne moglo na zgubiti. Kar bi se nabralo nepotrebnega dobička, to naj bi se pa za dobrodelne namene porabilo, ne pa za kake šolske palače, muzeje itd., od katerih lačno

ljudstvo nič nema. Tako hranilnico napravite, tako, ne pa tistih posojilnic za bogate ljudi, saj ti bodo lahko še kje kak denar dobili, saj se ne manjka posojilnic!

Tržno poročilo.

Letina se mora dobra imenovati. V Banatu in na Ogerskem so pridelali prav lepo pšenico. Rež na Koroškem je mnogo trpela vsled mraza dné 18. rožnika. Koruza lepo kaže, ravno tako lan in konoplja. Krompirja je dosti in lepega. Za vino je zdaj vreme ugodno in vinorejci se nadejajo dobre kapljice, če skozi prihodnjih šest tednov ne bo preveč deževalo.

Imamo nenavadno „mrtvo dobo leta“ in ta preti nadaljevati, ker z dosedanjimi polovičarskimi sredstvi postale so one mnoge napake, ktere ovirajo razvitek vsakršne trgovine, še bolj občutljive. Je vse zastoj, mi potrebujemo radikalnih sredstev, ktere se morajo s prakso vjemati in katere ne povzročajo zasebnega samotržja, da bodo državi koristne in državnikom dobro došle. Sedaj n. pr., ako se hoče imeti korist od vozninskih in carinskih prednosti, mora se imeti police (pomorske vozne liste) in certifikate, in sicer iz onih krajev, kjer je bilo blago pridelano, kar je pa le nekaterim trgovcem mogoče in tako plačajo ti najnižjo in vsi drugi najvišjo voznino in carino! Pri enakih državljanskih dolžnostih bi ne vedeli kako to opravičiti in ne sme tedaj tak privatni monopol kteri je uže esencija korupcij — nadalje obstati. Pravica in občno blagostanje terja: a) enake cene voznine in odstranitev vseh refakcij, prav v smislu sklepa naše trgovinske zbornice od 9. t. m. in kakor smo uže v našem poročilu meseca januarja omenili; b) enako carino za vse brez nikakega omejenega, ako je uvoznja od tukaj; c) domači pridelki bi se morali, uže zaradi tega, ker se zelo radi pokvarijo, v lastne zaloge spravljati in carine prosti zopet v avstrijske dežele uvažati, in sicer brez nikakih certifikatov, kar menimo, da se prav lahko uvede; eventuelno naj se pa odvzeme prosto luko za te pridelke.

Tem primerne vredbe zdejo se nam v vsakem smislu kot silno potrebne ter upamo, da nam prava pomoč začasno dojde in ne bi po nikakem načinu želeli skusiti prevaranega.

Na mestu pridelovanja so cene čez 5 % poskočile; tukaj odločno trdne in ravno došlo Rio-blago doseže prav za prav 1 — 2 % več nego o svojem času plavajoče. Vse kaže da se v bližnjem času ne bo ceneje kupilo kot danes in mi sodimo, da je jako ugoden hip k nakupovanju.

Olje: Zaradi neugodnih poročil o novem pridelku in ker tudi Francija po blagu pouprašuje, so cene 2 — 4 % poskočile; trg je zelo trden.

Izvirni dopisi.

Od nekod, koncem julija. Kakor sem zapazil, hočete v vašem cenjenem listu Slovence tudi k lepšemu in omikanemu obnašanju napeljavati. To je potrebno in hvalevredno početje od vaše strani, ker je na tem polji pri nas žalibog še dosti za popraviti in za storiti. Če si drugi slovenski listi ne upajo našim rojakom resnice v obraz povedati, pa storite to vi, saj s tem boste dobro delo storili, in če se bodo ljudje iz početka prav jezili nad Vami, namreč tisti, ki so prizadeti, nazadnje bodo pa sami spoznali, da ste prav imeli. Saj tudi otrok tistemu zameri, kateri ga tepe, kadar pa k pameti pride, mu je pa hvaležen.

Med našim ljudstvom se nahaja še veliko surovosti, posebno na gorenjski strani, in od tod je prirasla celo že do ljubljanske okolice po obeh straneh Save.

Tukaj se vidi, da so že otroci prav malo v dobrem podučeni. Učitelji si pač mnogo prizadevajo, otroke dobro izučiti in jih lepega obnašanja privaditi; pa kaj to vse pomaga, ko pa starši ne podpirajo učiteljev, ampak otrokom polno prostost dajejo in se jim še smeja, če kako porednost naredijo ali za kakim tujim potovalcem kamne mečejo.

Da bi se otroci kaj naučili, to staršem dostiokrat ni mar, včasih jim še branijo v šolo hoditi. Namesto otroke kaj lepega učiti, navadijo jih že v mladosti žganja piti. Lepega obnašanja pa človek nikjer ne vidi, zato v surovosti gori zraste. Potem se ni čuditi, da je toliko pretepov in pobojev. Popotnega človeka taki malopridneži z zbadljivimi besedami spremljajo na cesti. Še vesel mora biti, da je po glavi ne dobi, ker tak nepridiprav je k vsemu pripravljen in še reče: Kaj pa je, če bom zaprt, se bom vsaj naspal!

Za take bi bil Pajk še zmirom potreben.

Posestniki in pametni prebivalci bi vendar morali take malopridneže ukrotiti, saj jim ne delajo nobene časti. Pa namesto surovost krotiti, se jej le potuha in spodbuja daje. Ob nedeljah in praznikih stojé zarobljenci pri cerkvi, in bolj ko so čedno napravljeni, bolj so surovi in prevzetni, tako da so čisto trezni pijanim podobni. Vsako žensko memogredé od glave do nog prevdarjajo; tujcu pa skoraj ne kaže, da bi memo takih bel, ker brez grohosti ne bo odšlo, če ne v dejanji, pa v besedi.

V cerkvi se čuje po skrivnih kotih glasno govorjenje, ter se pomenkujejo, kje da so po noči bili. Tobak čikajo in pljujejo po tleh, po stenah in po oknih. Čudno je, da pametni in pobožni možje, katerih se tudi ne manjka, take nedostatnosti trpijo.

Če pa tujec v krčmo pride, se mu posmehujejo ali pa ga izprašujejo zaničljivo, od kodi pride in kam gré; in če prav popotnik po pravici pové, mu pravijo: „Lažeš!“ Otroci pa za njim tečejo in pravijo: „Škricman iz Ljubljane, ima hlače preklane.“

Priprosti Hrovatje, ki niso še tako popačeni, bi se takemu vedenju prav čudili, ker sem sam po Hrovaškem hodil in vem, kako je tam. Tudi na Koroškem in na Primorskem, okoli Trsta in Gorice so ljudje prijazni, tujcu nikoli žal besede ne rečejo in če se jih za kaj praša, mu prijazno odgovoré. Tudi na Gorenjskem se najdejo kraji, kjer so ljudje prav priljudni in omikani, postavim v Kropi. Le nekaj vasi je, kjer je surovost doma in od teh se ta bolezen potem razširja še po drugih krajih. Jaz mislim, če bi se pametni in omikani možje vkup vzeli, da bi se ta surovost, grd madež naše lepe domovine, vendar odpraviti dala! Posebno duhovni gospodje bi zamogli v tej zadevi veliko storiti.

Pro domo.

Zgubiva se sicer s časoma umetno narejena nezaupnost, ki je naš list ovirala pri začetku, vendar se imamo boriti še z mnogimi težavami, katerih niti vseh popisati nečemo. Vendar se nam ne bo zamerilo, ako svojim prijateljem nekoliko potožimo ter jih bolj žive podpore poprosimo. Iz dosedajšnjih števil se je lahko vsak prepričal, da imamo le blagor ljudstva pred očmi, in to gotovo v večji meri, nego tisti, ki se za edino patentirane rodoljube razglašajo in nas stiskajo in sumničijo. Z vednim vpitjem „narod“, pa „narodnost“, pa „Narodni dom“, pa „Slovani“, pa „slovanstvo“, s tem se revno in lačno ljudstvo, od vseh strani stiskano, ne nasiti. Kdor svoj rod ljubi, in tak je menda pravi „rodoljub“, ta bo tudi za to skrbel, da bo ljudstvo kaj jesti imelo in da ga ne bodo vedno od sodnije do sodnije tirali ter mu težko prisluženo imetje jemali. Kak „rodoljub“ je tisti, ki v nedeljo pri glažu vina Slovanom in narodu napiva, v ponedeljek pa nad svojim rojakom, ubogim kmetičem, vpije in mu zadnjo kravo vzeti grozi, če tega in onega ne bo plačal? Kaki rodoljubi so tisti, ki danes pri kmetu za „Narodni dom“ beračijo, jutri pa bodo kmeta zaničevali, in če bo „Narodni dom“ zidan, tega kmeta še ne bodo spustili, če ne bo dobro običen ali pa kak upliven župan. Če svoj rod lju-

bijo, potem morajo ljubiti tudi revnega bajtarja, zadolženega kmeta in mu na noge pomagati, namesto ga s tožbami uničevati! Kaj ima „rod“ ali „narod“ od tega, če se napravljajo „narodne veselice“, pri katerih se govori, popeva in popiva; kmetič pa tam za plankami gleda, svoj tabak žuli in si tam na tihem misli: „Zakaj nisem še jaz Slovenec, da bi smel tam med gospodi sedeti in piti!“ Mi nemamo nič zoper nedolžne veselice, naj se vsak zabava po svoje in za svoje; pa le temu oporekamo, da bi bil to uzor rodoljubja, če kdo za narod govori ali pije. Uzor rodoljubja je to, če kdo svojim rojakom v resnici pomagati hoče, bodisi z dobrimi sveti ali z denarji ali s koristnimi napravami. V tem smislu je bil rodoljub dr. Janez Bleiweis, ker je kmete učil, kako morajo kmetovati, da bodo več pridelali in lažje shajali, pri tem pa se potegoval tudi za pravice narodnega jezika. Tak rodoljub je tudi naš svetli cesar, ker če se kje kaka nesreča zgodi, on prvi pomaga z denarnimi darovi. Tak rodoljub je tudi biskup Štrosmajer za Hrvate, Stampfl za Kočevanje. Kdor pa hoče od naroda le jemati, pa mu nič dati, tako rodoljubje je malo vredno, če prav vedno vpije „živijo Slovenci!“

Naš narod se bolj in bolj v revščino pogrezuje, kmet je tak siromak, da je groza; na Štajerskem tujci kupujejo slovenske kmetije, na Kranjskem pa tudi boben poje brez prenehanja (le pogledajte v „Lai-bacherico“). Toda vse to naših „rodoljubov“ ne gane; kako bi tudi, saj nekateri iz njih še sami pomagajo pri tem. In s takim „rodoljubjem“ hočejo biti edini poklicani voditelji naroda, ter vsacega za izdajalca proglasé, kdor jim kaditi neče!

Ko bi pravo ljubezen do svojega roda v srcu imeli, potem bi ne mislili na zidanje „Narodnega doma“ (saj gostilnic imamo tako zadosti), ampak ustanovili bi en denarni zavod, kateri bi imel nalogo, revne rojake rešiti propada, zarubljene kmetije rešiti za slovenski rod, ter ne dopustiti, da bi narodno blago v tuje roke prišlo. Tak zavod bi moral tudi skrbeti, da bi se revnim slovenskim rojakom zaslužek pridobil in se jim boj za življenje olajšal. Zakaj ti ljudje v svojem „ognjenem rodoljubju“ ne vidijo ljubljanskih obrtnikov, ki jim jetniki na Gradu ves zaslužek jemljejo? Zakaj ne vidijo marljivih Kropničianov in Kamnogičianov, ki bodo po angleški konkurenci kmalo ob ves zaslužek prišli? Zakaj ne vidijo ubogih slovenskih težakov, ki po vseh deželah iščejo, kje bi zaslužili kak sold za svoj prazni želodec, naj bo delo še tako težavno in nevarno? Zakaj ne vidijo toliko revnih Slovencev, ki se mučijo po službah in tovarnah, pa pri voditeljih svojega naroda ne najdejo zavetja in brambe, ko bi se jim prav krivica godila?

Vseh teh zato ne vidijo, ker mislijo, da se človek še le z dohtarjem ali profesorjem prične, uboga para pa naj si sama pomaga, kakor si hoče, in ni za družega, ko da se zaničuje in trpinči.

Ker ima pa „Ljudski Glas“ srce in ljubezen za celi slovenski rod, tudi za take, ki niso po šolah blač trgali, zato ga ti „narodnjaki“ sovražijo ter mu dobre besede ne privoščijo. Z merodajno kliko potem potegnejo vsi tisti, kateri „Slov. Narodu“ več verjamejo, ko sv. pismu, in tako je mogoče, da se „Ljudskemu Glasu“ povračuje ljubezen s sovražtvom, pošteni nameni z zavratnimi napadi in sumničenjem.

Znano je, da smo ta list z majhnim kapitalom začeli, znano je, da nam nihče pomagati neče, da bi se podvzetje razširilo in ukrepilo, — in vendar naši prijatelji nič za nas ne storé. Mnogi še svoje dolžne naročnine ne odrahtajo, ki bi jo mi tako krvavo potrebovali, da bi svojim dolžnostim ustrezati zamogli. Najdejo se tudi taki kavalirji, ki se pismeno ali ustmeno naročé, si pusté 5 ali 6 številok doposlati, na enkrat pa, ko jih je kak naš sovražnik obdelal, pošljejo zadnjo številko nazaj in s tem mislijo, da je cela naročnina plačana. Gotovo je, da se mi za 1 gl. z nobenim ne bomo toževali, ker smo sploh principijelni sovražniki vseh tožb, vendar pa to povemo, da se bodo taki „možje“ na tihem sami pred sabo sramovali. Nam bo pa že Bog naprej pomagal, da bomo dobili zadostno število dobrih naročnikov, ki bodo naš list z veseljem prebirali in svojo naročnino pošteno plačevali.

Iz začetka je vsaka reč težka. Zato prosimo naše prijatelje, naj nas podpirajo z nabiranjem novih naročnikov, počasne plačevalce pa prosimo, naj se ne pusté za te krajcarje vedno opominjati, ker to mora biti tudi njim sitno, kakor je nam. Brez naročnine pa list shajati ne more. Saj pri drugih listih še en mesec nečejo čakati; mi potrpiamo, dokler je le mogoče.

Slovensko časopisje.

V kratkem času smo Slovenci dobili tri nove časnike. Prvi je bil „Mir“ v Celovcu, kateri krepko orje ledino na Koroškem ter pozabljen brate v Gorotanu vabi v naročje matere Slave nazaj.

Njemu ves nasproten je v Celji od nemško-liberalne stranke ustanovljeni listič „Kmetijski prijatelj“. Do zdaj pa še ni bilo slišati, da bi bili ljudje od dr. Glantschnigg-ove barve v resnici „kmetijski prijatelji“. Štajerski in koroški kmet tako že premalo cenita svoj materni jezik in v škodo svojih otrok zahtevata nemške šole.

Če toraj „Kmetški prijatelj“ misli, da bo kmetom s tem kaj pomagal, če jim poduk v nemščini na srce poklada, potem je list čisto odveč, ker je za poduk v nemščini po naših šolah že čez mero skrbjeno.

Tretji novi list pa je naš „Ljudski Glas“, ki ima zgolj poštene namene in hoče našemu ljudstvu pomagati, pa kljub temu ga mnogi sovražijo in spodkopavajo. Pri nam služijo v tolažbo besede Izveličarja: „Blagor jim, ki za pravico preganjanje trpé“, i. t. d.

„Edinost“ v Trstu zdaj po dvakrat na teden izhaja. O „Slovenca“ pa pravijo, da bo dnevnik postal in si napravil lastno tiskarno. Tako slovensko časopisje zmirom bolj napreduje.

Zabavni del.

Jezikoslovne pisma.

(Priobčujo F. H. — Ponatis prepovedan.)

III.

Pa pravijo: „Kdoo si bo tuo težavno pisavo privadil!“ Težavna se pa vydi le na prvi pogléd. Kdoo jo natanko preštudira, buo spoznal, da so vse zgoarāj naštierte črke ne samoe potrebne, ampak tudi čysto naravne, ne posylene. Vsaka besieda more biti namreč takoe pysana, da se na prvi pogléd spoznae nie pravi pomén, drugič, da se vei, ktieri sloeg v besiedi je težak in naglašen in ktieri je lehak; treitič pa se more tudi po pisavi poznati, kakoe je treiba besiedo prav izgovárjati.

Ad 1.) smo že govoryli, kakoe besiede ves druig pomén dobyvajo, če so drugačno pysane. Postavimo le niekāj izgliedov: dā (de), dass, — dae (dá), er giebt; muore, er kann, — mora, er muss; tema, finsternis, — tiema, diesen zweien; ty, du, — ti, dir; peat, fünf, — peit, singen; sreiča, das glück, — srieča, er begegnet, gospoeda (gospuda), den herrn, — gospoada (gospóda), die herrschaften; kai, was?, — káj, etwas; voila, d. wille, voala, des ochsen, voela (vuva), des bieres; biti, sein, — byti, schlagen; samo, sie allein, — samoe (samu), nur; leita, des jahres, — lieta, er läuft herum; gori, oben, goari, dem berge, gory, es brennt; te, dich, — tie, diese; (so) pripeili, sie kamen singend, (so) pripieli, haben angeheftet, pripealji, führe herbei; s deilom, mit der arbeit, — s dielom, mit dem antheile; brait, brati, bratj, lesen, — brat, bruder; boj, der kampf. — boei (buj), fürchte; dael (sem dáw), ich habe gegeben, daal (za: da bi),

wir haben gegeben, dalj, weiter; vas, euch, — vaes, das dorf; udov, der glieder, — udoev, der witwen, pomoalil, gebetet, — pomoeilil, gereicht.

Takih izgliedov bi se dalo še mnoigo našteit, v dokaez, kakoe pomanklyv je bil stari in kakoe potreiben in pripraven je noivi pravopis.

Omeiniti je še treiba, da se v sloveinscini doastikrat eana in ysta besieda spremyna v suojih samoglasnikih. Takoe sklánjamo: koest, das bein, — kosty, des beines, — koasti, dem beine, — s kostjoi, mit dem beine. Jelen, der hirsch, — jeliena, des hirsches. Mi torāj vydimo, kakoe se samoglasniki veidno spremynajo. Mi pravimo „zeleana trava“, v določenem smyslu pa se govory: „tysta zeliena trava“. Nadalje se v razlyčnih krajih različno govory: v nektierih krajih pravijo „tak (tok)“, v drugih pa „takoe“ (takó, takú, takue); nikoil pa se ne smie pysat „tako“ za: also, kajti „tako“ poimeini „eine solche“. Razlyčno se govory po naričjih: „liep, leip, lép“; svobodno pa je vsakemu pysat „ei“ ali „ie“, ker med tiema črkama ny bystvene razlyke; napravlyo bi le bilo, ako bi kdoo pysal „lep“, ker toe se izgovarja, kakor „lɛp“ = l'p“, kakor v „svet“, der rath; ali pa če bi pysal „leap“ = lép“. V nektierih krajih se poelglasni i (jer) na konec besiede nekoilko slyši, v nektierih pa nič. Kier se nič ne slyši, tiem je svobodno pysat „j“ za „i“, ker se „j“ ne izgovarja, p. „prašatj“ za „prašati“, „karatj“ za „kárati“. Tudi se ta jer (i) lahko v prvi ali drugi pred niem stojioči sloeg nazai potiegne, p. nameisto „prašati“ se lahko pyše „praišat“ ali pa „prašait“, kakor kdor hoiče „i“ potegnyt v prvi ali drugi sloeg nazai. Kjer je pa v preišnih sloegih že kak jerovaen samoglasnik, tam se končni „i“ lahko kar izpusty, ker eanga samoglasnika ny moeč dvakrat jeroвати; p. „šteiti“ (zählen), tukaj ne muorem; ako bi hotel „i“ nazai poteignit, ker je sloeg „šteit“ takoe že jerovaen; ako mi torāj ta „i“ v peismih ali v goevoru odvèč hoidi, ga kar lahko izpustym in ny treiba apostroifa, ker se šteije, kakor bi se bil ta jer v prvem že jerovanem samoglasniku zgubil.

Kakor je vládala doslei velyka svoboada v goevoru, tákošno svoboado dajem zdaj jūz tudi pisateljem in peisnikom. Prosto jim je pysati: „potegnyti“, ali „potiegnit“, ali „potegnyt“; „pysati“, „pysat“, „pisati“, „pisatj“, „pisait“; pazi pa naj vsak, da buo pravylno po suojem naričji pysal ter naj skrbno posluša, kakoe se vsaka besieda izgovarja, ali pravijo: „pisatj“ ali „pisáti“ ali „písát“ ali „pi-sát“?

Vsaka mašyna, kadar je noiva, trdo teače. Ljudje goimnajo in pravijo: „Kai nam hoiče ta

nevkrieta in neruodna stvaer? Mar bi bil po staremu naprei deilal! "Če se pa stroj s oilom namaže, kadar se koliesa vgladijo in, glavna stvaer, kadar se ljudie mašyne privadijo, potiem pa prydejo do drugih mysli in pravijo: „Kakoe smo bil my nevumni, da si tiega stroaja nysmo že davno kupyli!“

Ravno taka se bo godyla s mojim pravopysom. Naravno je, da kar sem jáz po večleithn študijah izumil, ne muore priprosti vydec v enem dnevu razumeiti. Abotno pa bi bilo, stvaer lahkomyšljeno obsuoditi, katiere vriednost ti še prav jasna ny. Kdoer bo pa moi pravopis prav s prevdarkom premišljeval, niemu se bo vsak daen boil dopadal, in kdoer si ga priučiti hoiče, náj le tie pysma temelyto preštudya, in naj ne prezrè nobeanga stavka, nobeane besiede, potiem buo o muojem deilu go-toivo drugaeč suóvil. Ne reačem, da je toe deilo popoilno, da ne potrebuje nobeanga popravka, — še le praktična skušnja buo pokazala, kai je na tei mašyni nepotriebnega in kai še pomanklyvega. Pa kdoer hoiče na kakem stroeju kaj popraviti, on ga more prei natanko poznati. Mnoigi nepoklyceni buodo tuo deilo kritizyrati, ki ga niti ne razumejo; tudi učenjaki buodo toe in oeno zametávali, tuo in oeno popravljal, pa le malokatieri bo iznašel kaek resnyčni popravek, po večyni bodo moerali pripoznati, da nič boeljšega nameisto tiega iznaiti ne muorejo.

Mnogi buodo tudi reakli: „Če je že takoe, dā nam dosedaina pisava nikakor ne zadostuje, potem sprejmymo rajši cirylico, da se zjedynimo s druigmi Slovani!“ Na toe pa se lahko odgovory:

1.) Cirylska pisava davno ny takoe popoilna in pripravna za sloveinscino, kakor je moi noivi pravopis, čiesar se vsak saem lahko prepriča, ako obie pisavi primeirja.

2.) Velyko loižej se buodo vender ljudie muojih spremiemb in na noivosostavljenih črk privadili, niego celoe noive pisave, ki je še nysó nikdar vydeli.

3.) Cirylska pisava je preokoirna, se težko bere in še tiežej pyše in tudi ny liepa za okoe.

4.) Če se Rusom in Srbom priblyžamo, oddaljili pa se bomo od Čehov in Poljakov, ki go-toivo nikdar ne bodo popustili latynice. Ravno takoe bi se odtujili cielemu zapadu, med tem, ko nas naša geografična leiga syli, náj posredujemo med zapadom in iztoekom. Potem bi se tujei še tiežej naučyli našega jazyka.

S gospod Vugom v Mierni pri Goryci sva se žie menyala, da bi se niekaj črk iz cirylice v naš

pravopis vzeilo; pa odstuočil sem sopiet od tie mysli, ker se cirylske črke ne podajo med latynske. Tudi mi cirylske črke ъ, ъ, и nysó še zadostovale, zlasti ker se razlyčnih glasoiv za o v cirylici ne najde.

Náj le vsak to stvaer dobro preštudya, pa bo vydél, dā imam jáz prav.

Drobtinice.

— (Dodatki k „Olikanemu Slovencu“.)
Mnogi mislijo, da so že omikani, če le nemški znajo. To pa ni vselej istina, kakor ravno zdaj slišimo od nekega tržnega župana blizo koroške meje, ki se predrzne najvišji osebi v deželi in svojemu predstojniku predstaviti se v delavni obleki in v nesnažni, od bolh popikani srjaci. To je skor še večja surovost, kakor jo kaže tisti „Bolhober“, ki v „Slovenskem Narodu“ podlistke piše in naše zaslužne pisatelje in rodoljube smeši in napada. Tema dvema toraj šole niso nič koristile v izomiko sreča.

Schugmarke.

Cvet zoper trganje,

po dr. Maliču,

je odločno najboljšo zdravilo zoper protin ter revmatizem, trganje po udih, bolečine v križi ter živcih, otekline, otrpnele ude in kite itd.; malo časa, če se rabi, pa mine popolnem trganje, kar dokazuje obilno zahval. Zahteva naj se samo „cvet zoper trganje po dr. Maliču“ s zraven stoječim znamenjem; 1 steklenica 50 kr.

Planinski zeliščni sirop kranjski,

izboren zoper kašelj, hripavost, vrtolob, prsne in pljučne bolečine. 1 stekl. 56 kr. Koristnejši nego vsi v trgovini se nahajajoči soki in siropi.

Pomuhljevo (Dorsch) jetrno olje,

najboljše vrste, izborno zoper bramoro, pljučnico, kožno izpuške in bezgavne otekline. 1 stekl. 60 kr.

Anaterinska ustna voda,

najboljše za ohranjenje zob ter zobnega mesa in takoj odpravi smradljivo sapo iz ust. 1 steklenica 40 kr.

Kri čistilne kroglice, c. kr. priv.,

ne sme bi se v nijednem gospodinjstvu pogrešati in so se že tisučkrat sijajno osvedočile pri zabasanji človeškega telesa, glavobolu, otrpnenih udih, skazenem želodcu, jetrnih in obistnih boleznih, v škatljah à 21 kr.; jeden zavoj s 6. škatljami 1 gold. 5 kr. Razpošiljava se le jeden zavoj.

Naročila z dežele izvrše se takoj

v lekarni pri „samorogu“

Jul. pl. Trnkóczy-ja

na Mestnem trgu v Ljubljani.